

การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย*

A Change in the Meaning of Pali Loan Words that appear in Thai

พระมหาพิชฌุ สกนฺธเมโธ, พระศรีสัทธิมุณี และวีรกาญจน์ กนกกมลเสถ
Phramaha Pitsanu Sannametho, Phra Srisitthimuni and Veerakarn Kanokkamales
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: vi0880@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย 2) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างคำยืมภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 50 คำ ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยและในชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย พบว่า คำศัพท์ภาษาบาลีที่พบนั้น ล้วนเป็นคำที่คนไทยรับมาใช้เป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว ซึ่งบางครั้งอาจจะเข้าใจว่าเป็นภาษาไทยของเราเองแต่หากผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักเกณฑ์และได้รู้จักวิเคราะห์คำศัพท์ จะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้นและสามารถรู้ว่าคำใดเป็นภาษาไทยแท้ หรือคำใดเป็นคำยืม หรือแม้กระทั่งนำคำบาลีมาดัดแปลงใช้ให้เข้ากับภาษาไทย ในด้านความหมายคำศัพท์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า มีทั้งความหมายคงเดิม ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของคำยืมที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับระบบของภาษาที่ยืมมา เพื่อให้สามารถออกเสียงได้สะดวกและเพื่อประโยชน์ของการใช้ภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาด้านภาษาของผู้ที่นำคำศัพท์ต่างๆ มาสื่อสารกับภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: คำยืมภาษาบาลี; การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำภาษาบาลี

*ได้รับบทความ: 18 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2564; ตอปรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Abstract

This research aims to study: 1) to study the change theory of Pali loan words that appear in Thai and 2) to analyze the meaning change of the Pali loanwords that appears in Thai. The sample of Pali loan words used in Thai by simple sampling in 50 words that appears in Thai textbooks and in everyday life.

The results showed that: A study on changing the meaning of Pali loan words appearing in the Thai language have found that all the Pali words found are words that Thai people have been using for many years, which sometimes may be understood as Thai own language. But if the students have studied the rules and have learned to analyze the vocabulary, it will make the students more easily understand and be able to know which words are real Thai or which words are borrowings or even adapt Pali words to match the Thai language. In terms of the vocabulary that the researcher has studied, it is found that there is both a constant, narrow, broad, and displaced meaning that is the nature of the borrowings that are often changing with the system of borrowed languages for convenient pronunciation and for the benefit of using a variety of languages, which reflects the linguistic wisdom of those who bring words to communicate well with Thai.

Keywords: Pali loanwords; A change in the meaning of Pali words

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นเมื่อแต่ละชาติมีการติดต่อสัมพันธ์กันจึงเป็นเรื่อง ปกติวิสัยที่จะมีการหยิบยืมภาษาของชาติอื่นมาใช้ ไม่มีภาษาใดในโลกที่ไม่มีคำในภาษาอื่นเข้ามาปะปน การนำคำหรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษา เข้าไปใช้ในภาษาของตนย่อมเกิดขึ้นเมื่อคนต่างภาษากันต้องทำการติดต่อ หรือมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลาานาน ก็จะมีการยืมเกิดขึ้น การยืมคือการที่ภาษาหนึ่งนำเอาคำ หรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในภาษาของ

ตนเอง ภาษาไทยของเราก็เช่นกันได้มีการยืมคำมาจากภาษาอื่นมาใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทยตั้งแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก็ยังปรากฏคำยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤตและเขมรเข้ามาปะปนอยู่มากมาย คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยหรือคำยืม เป็นความรู้ส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงลักษณะของคำไทยแท้และสาเหตุของการนำคำภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทยอีก ซึ่งสาเหตุของการนำคำภาษาต่างประเทศมาใช้มีอยู่หลายปัจจัย เช่น การมีอาณาเขตประเทศติดต่อกัน

เช่น ภาษาเขมร ภาษามลายู ภาษาพม่า การติดต่อทางการค้า เช่น ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ ในด้านศาสนา เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

ความหมายของคำยืม มีทั้งคงความหมายเดิมไว้และเปลี่ยนแปลงความหมายไปจากเดิม ทั้งแคบ เข้า กว้างออก และย้ายที่ การเปลี่ยนแปลงแห่งความหมายของคำเป็นลำดับมาในปัจจุบันนี้อาจห่างจากความหมายเดิมได้มาก แต่ถ้าสืบสายการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นลำดับมาแล้ว จะเห็นเค้าความหมายเดิมคลี่คลายมาเหมือนดังต้นไม้แตกกิ่งก้านสาขาและผลิดอกออกผล จนลูกความหมายต่างจากต้นความหมายได้ ถ้าศึกษาค้นคว้าที่มาของคำแล้ว จะได้รับของคำต่างๆ อย่างประณีตขึ้นอีกมาก (นราธิปพงศ์ประพันธ์, พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น, 2514, หน้า 124-125) การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในทุกภาษา ดังนั้นเมื่อคนส่วนใหญ่ใช้ภาษาอย่างไร ภาษาในลักษณะนั้นย่อมถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในเรื่องภาษาจึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ส่วนใหญ่ บุคคลใด บุคคลหนึ่งจะดึงภาษาให้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว หรือจะหาทางยับยั้งการเปลี่ยนแปลงของภาษาหาได้ไม่ ใครฝันความจริงข้อนี้ผู้นั้นคือผู้ไม่เข้าใจภาษา

การที่ภาษาไทยมีคำใหม่ๆ เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งยืมมาจากภาษาต่างประเทศ ด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ สภาพภูมิประเทศ การอพยพย้ายถิ่นฐาน การติดต่อค้าขาย การศึกษา ศาสนา วรรณคดี เป็นต้น ภาษาไทยมีคำ ยืมจากภาษาต่างประเทศมาเป็นเวลาช้านาน หลักฐานชิ้นแรก คือ ศิลาจารึก

ของพ่อขุนรามคำแหง ได้ปรากฏคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรอยู่หลายคำ เช่น คำว่า พระอัฐราช (พระสังฆราช) ศรีสขนาโล (ศรีสขนาลัย) พรนชา (ฤดูฝน ปัจจุบันเขียน พรนชา) เป็นต้น โดยเฉพาะการยืมคำ ภาษาบาลีสันสกฤตจากอินเดียมาใช้ในภาษาไทยนั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาดังกล่าวต่างตระกูลกันและภาษาไทยมักยืมคำ บาลีสันสกฤตมาใช้ในการจดบันทึกวรรณกรรมศาสนาเพราะดินแดนที่เป็นประเทศไทยและดินแดนโดยรอบต่างก็ได้รับอารยธรรมมาจากอินเดีย โดยเฉพาะอารยธรรมทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ซึ่งศาสนาทั้งสองใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตทั้งในหลักธรรมคำสอน และวรรณกรรมศาสนา จึงทำให้คำภาษาบาลีสันสกฤตมีใช้ในวิถีชีวิตคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (บรรจบ พันธุเมธา, 2518)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรอย่างยิ่งที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย อันจะทำให้เราเข้าใจลักษณะภาษาของตนได้ดี เห็นความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของภาษาได้ อีกทั้งยังไม่ปรากฏงานวิจัยของผู้ใดมาก่อน ส่วนมากจะศึกษาควบกันทั้งสองภาษานั้นคือ ภาษาบาลีกับสันสกฤต แต่งานวิจัยชิ้นนี้ผู้ศึกษาเน้นศึกษาเฉพาะภาษาบาลีภาษาเดียว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย
2. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสำรวจในการเก็บข้อมูลคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากพจนานุกรมในหมวดหมู่ภาษาไทย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ในเรื่องลักษณะของคำยืมภาษาบาลี ความหมายของคำยืมภาษาบาลี และการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

3. ขอบเขตข้อมูลที่น่าสนใจ

3.1 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมไทย (มานิต มานิตเจริญ, 2543; ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2552)

3.2 หนังสือที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 4 เล่ม คือ บาลีสันสกฤตในภาษาไทย (บรรจบ พันธุเมธา, 2518) บาลีสันสกฤตที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย (ปรีชา ทิชนพงศ์, 2534) ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย (สุภาพร มากแจ้ง, 2535) บาลีสันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2517)

เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พจนานุกรม หมวดหมู่ภาษาไทย รากศัพท์จาก

ภาษาบาลี ชุดการเรียนรู้ เรื่องคำภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย และประมวลคำภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากการศึกษาพจนานุกรมภาษาไทย: ยืมจากภาษาบาลี ภาษาไทย: รากศัพท์จากภาษาบาลี (วิกิพีเดีย, 2562) ประมวลคำภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยเลือกคำที่เรียงตามการเปลี่ยนแปลงในด้านความหมาย 3 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายแคบเข้า (Narrowing) ความหมายกว้างออก (Widening) และความหมายย้ายที่ (Transference) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.2.1 คำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายแคบเข้า (Narrowing) มี 2 ลักษณะ คือ ใช้ในความหมายจำกัด เลือกใช้แค่ความหมายเดียว ดังตัวอย่าง

- กุสุม เดิมหมายถึง ดอกไม้ โกสุม โรคประจำเดือนของหญิง ประจำเดือนของหญิง ประจำเดือน ระดูหญิง ไทยใช้กับ มาลย์ เป็นกุสุมบ้าง กุสุมมาลย์บ้าง ในความหมายแคบเข้าเหลือเพียง ดอกไม้ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกลอนลำจากวรรณคดีเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ เพลง กุสุมอาชิตฐาน เพลงที่รักแสนรัก ผลงานอมตะของยาขอบว่า

มีด मन ยามย่ำสนธยา มองฟ้าพาใจ
อวรรณ

ร้าวรอน ออกข้าเอย.. หวน นึกถึงตัวข้า
ชะตา..เอ๋ย ต้องจากคู่ชื่นเชย

เป็นเชลยรามัญ เผ่า ไศกศัลย์ถึง
ขวัญใจข้า

ทน อาครุข้ำสูญสิ้นพรหมจารี โดย
ใจมิมีรักปรารถนา

อกอ้อกุสุมา เหมือนทเวาฟ้าสั่ง
เหมือนดังตะวันดับ ยาม..อัปจน
หลีก..ไม่พ้น

ข้าอยู่อย่างทนทรมาน ร้าวราญวิญญา
น้ำตาร่วงริน..

รักเดียวข้ามอมบังฉงาย แล้ว..มลาย
ไป..สิ้น เป็นต้น

- อุตฺ เดิมหมายถึง คราว หน้า ฤดู ระบุของ
หญิง โรงประจำเดือนของหญิง ไทยใช้ อุตฺ ในความ
หมายแคบเข้าเหลือเพียง ฤดู เช่นปรากฏในคำว่า
อุตฺนิยมิวิทยา ซึ่งมาจากคำว่า อุตฺ เป็นภาษาบาลี
ไทยเอามาใช้เป็น “ฤดู” หมายถึงการเปลี่ยนแปลง
สภาพอากาศหมุนเวียนไปเป็นรอบ ส่วนคำว่า นิยม
ก็หมายถึง ชอบ สนใจ ดังนั้น “อุตฺนิยมิวิทยา” ก็คือ
ศาสตร์ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการหมุนเวียนเปลี่ยน
ไปของสภาพอากาศ เป็นต้น

- กทลี เดิมหมายถึง กล้วย กล้วยมีเมล็ด
ต้นกล้วย ธง นางเห็น ชมด ไทยใช้ในความหมาย
แคบเข้าเหลือเพียง กล้วย ดังตัวอย่างที่ปรากฏใน
วรรณคดีไทยเรื่อง “กทลิตานี” ความหมายก็คือ
ต้นกล้วยตานี นั่นเอง

- ฐุ เดิมหมายถึง เทียง คงที่ มั่นคง ประจำ
ยืนที่ ยั่งยืน แน่วแน่ แน่นอน เนื่อง เนื่องๆ บ่อย
ทุกเมื่อ เป็นนิത്യ ความตรึก ฐุระ ชื่อของนิพพาน
พระนิพพาน ไทยใช้ในความหมายแคบเข้าเหลือ
เพียง เทียง มั่น ยกตัวอย่างที่ปรากฏในฐุธรรมคำ

กลอน ใช้เป็นชื่อบุคคลบ้าง เช่น ฐุพร (ผู้มีพร
ยั่งยืน, ผู้เลิศตลอดกาลนาน) เป็นต้น

3.2.2 คำยืมภาษาบาลีที่มีความ
หมายกว้างออก (Widening) มี 2 ลักษณะ คือ
ใช้คำที่มีความหมายจำกัดให้หมายได้ทั่วไปและเพิ่ม
ความหมายขึ้นนอกเหนือจากความหมายเดิม
ดังตัวอย่าง

- กณฺข เดิมใช้หมายถึง ลูกป็น ลูกศร
ลูกธนู ก้าน ราก ลำต้น ท่อน ท่อนไม้ ไม้เท้า วรรค
ตอน หมวด อวภาค โอกาส รำข้าว เป็นต้น ไทยใช้
กณฺข ในความหมายกว้างออก หมายถึง ข้อความ
ที่แต่งเป็นคำเทศน์เรื่องหนึ่งๆ ที่จบลงคราวหนึ่งๆ,
ตอนหนึ่งๆ ของคำเทศน์ที่เป็นเรื่องยาว เช่น มหา
เวสสันดรชาดก กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ เป็นต้น
ยกตัวอย่างเช่น การเอาเงินติดเทียนบูชากัณฑ์เทศน์
หรือเรียกการเอาเงินหรือสิ่งของบูชาธรรมเนื่องใน
การเทศน์ว่า ติดกัณฑ์เทศน์ เป็นต้น

- โขม เดิมใช้หมายถึง ผ้าทอด้วยเปลือกไม้
ผ้าเปลือกไม้ ผ้าขาว ผ้าปาน ผ้าใยไหม (ผ้าลินิน)
ผ้าไหมะ โขมพัทธ์ (ผ้าทำด้วยเยื่อไม้) ใช้เป็นศัพท์
ประกอบว่า โขมพัทธ์ โขมพัสตร์ และแผลงเป็น
โขษมพัสตร์บ้าง เป็นต้น ไทยใช้หมายถึง ผ้าใยไหม
ผ้าขาว ผ้าปาน ในความหมายกว้างออกยกตัวอย่าง
ผ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า ผ้าโขมพัสตร์ คือ
ผ้าที่เนื้อละเอียดอย่างยิ่ง มีสีขาว อันมีถิ่นกำเนิดมา
จากโขมรัฐ คือ ที่เมือง โขมะ นั่นเอง จึงเรียกผ้า
ที่มาจากโขมรัฐว่า ผ้าโขมพัสตร์ เป็นต้น

- คณ เดิมใช้หมายถึง การนับ การคำนวณ
หมวดหมู่ ผุ่ง พวก ประชุม หมู่แห่งภิกษุ คณะ (กลุ่ม
ชนกลุ่มหนึ่งๆ หรือแผนกหนึ่งๆ ของมหาวิทยาลัย)

ไทยใช้เป็นคณะ ในความหมายกว้างออกเหลือเพียง หมู่ พวก ดังตัวอย่างที่ปรากฏในชื่อกลุ่มคนผู้ร่วมกัน เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คณะกรรมการ คณะสงฆ์ คณะนักท่องเที่ยวน ปรากฏในหน่วยงาน ในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันที่เทียบเท่า ซึ่งรวม ภาควิชาต่างๆ ที่จัดการเรียนการสอนวิชาในสาย เดียวกันเช่น คณะนิติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ เป็นต้น

3.2.3 คำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายย้ายที่ (Transference) มีลักษณะคล้าย ความหมายกว้างออก แต่ความหมายของคำจะ เปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายใหม่ ดังตัวอย่าง

- กฐิน เดิมใช้หมายถึง ไม้สะดึง คือไม้ สำหรับซึ่งผ้าให้ตั้งเพื่อจะได้ตัดได้ตามต้องการ กฐิน ใช้เป็นชื่อของการทำบุญตามกาลอย่างหนึ่ง ด้วยการนำผ้าไปทอด ณ วัดที่มีพระจำพรรษาตั้งแต่ 5 รูปขึ้นไป (ถ้ามีพระไม่ถึง 5 รูป จะไปนำพระที่วัด อื่นมาให้ครบ 5 รูป เพื่อรับกฐินนั้น ทำไม่ได้ ผิด วินัย) มีกำหนดตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เรียกว่า ทอดกฐิน ผ้าพิเศษที่ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์เฉพาะกฐิน กาล, ตามศัพท์แปลว่า ไม้สะดึง คือ กรอบไม้สำหรับ ซึ่งผ้าที่จะเย็บเป็นจีวร, อีกนัยหนึ่งคำว่า แปลว่า แข็ง กักขะ สาหัส เลว หยาบ หยาบคาย หยาบ ข้ำ ต่วน ธิบ เป็นต้น ไทยใช้ในความหมายย้ายที่ เหลือเพียง ผ้าพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ ภิกษุสงฆ์เฉพาะกฐินกาล, ไม้สะดึง คือ กรอบไม้ สำหรับซึ่งผ้าที่จะเย็บเป็นจีวร ยกตัวอย่างที่ปรากฏ ในกลอนบุญวันทอดกฐินที่มีผู้ประพันธ์ไว้ว่า

กฐินวัดป่า เจริญราช ในปีนี้

สามัคคี ศรีธธา สร้างกุศล
ทุกเพศวัย ตั้งใจจริง มิ่งมงคล
มาสร้างผลคุณค่า มหาบุญ
ร่วมสร้างโบสถ์ โบราณ สืบสานศิลป์
ร่วมสร้างถิ่น ธรรมสถาน บันดาลคุณ
เป็นแดนธรรม นำสุขใจ ใจอิมอุ่น...

- ขม ขมา เดิมใช้หมายถึง อดทน อดกลั้น บางครั้งใช้ กษมะ กษมา (การขอให้อดโทษ การขอ ขมาโทษ ภาษาพูดเป็นขอขมา) การกล่าวคำขอ โทษ เช่น ไปขมาศพ, การยกโทษให้เมื่ออีกฝ่ายหนึ่ง ยอมรับผิด เช่น ขอขมา, ขมา ไทยใช้เป็น ขมา ใน ความหมายย้ายที่เหลือเพียง คำขอโทษ การยกโทษ ให้เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับผิด เช่น ขอขมา, ขมา เป็นต้น ยกตัวอย่างที่ปรากฏในคำขอขมากรรมบิดา มารดาว่า

“ข้าพเจ้า ขอน้อมบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมพระธรรมและพระสงฆ์ วันนี้ ข้าพเจ้า มีความตั้งใจจะทำพิธี กราบขอขมา อโหสิกรรม ต่อบิดามารดาขององค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า พร้อมทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ ได้โปรดลบันดาลให้การขอขมากรรมในครั้งนี้ จงบรรลุผลสำเร็จ ตามที่ปรารถนาด้วยเถิด”

- ขนบถ เดิมใช้หมายถึง ตำบล บ้านเมือง ประเทศ ชื่อหน่วยการปกครองของอินเดียโบราณ หน่วยงานหนึ่งใน 5 หน่วย คือ คาม นิคม นคร รัฐ ขนบถ (แคว้น) เช่น อังคะ มคธะ กาสี โกศล วัชชี ซึ่งเรียกว่า มหาขนบถ ชุมชน ท้องถิ่น บ้านนอก เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป ไทยใช้เป็น ขนบถ ในความหมายย้ายที่เหลือเพียง บ้านนอก, เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป ยกตัวอย่างที่

ปรากฏในเนื้อเพลงกระเทยชนบท ผลงานของคณะเสียงอีสานว่า

“..อนุรักษ์กะเทยคนจน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมกะเทยพื้นบ้าน เอาไว้สร้างสีสันในงานวัดงานวา หน้บหนูนกะเทยชนบท ให้เขามีอนาคต ต่อไปภายหน้า สงสารกะเทยบ้านนอก หลูโตนกะเทยบ้านนอก ผู้หน้าหม่นอ้อกลอกแน่คะ แน่คำ...” เป็นต้น

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย พบว่า คำศัพท์ภาษาบาลีที่พบนั้นล้วนเป็นคำที่คนไทยรับมาใช้เป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว ซึ่งบางครั้งอาจจะเข้าใจว่าเป็นภาษาไทยของเราเองแต่หากผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักเกณฑ์และได้รู้จักวิเคราะห์คำศัพท์ จะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น และสามารถรู้ว่าคำใดเป็นภาษาไทยแท้ หรือคำใดเป็นคำยืม หรือแม้กระทั่งนำคำบาลีมาดัดแปลงใช้ให้เข้ากับภาษาไทยในด้านความหมายคำศัพท์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า มีทั้งความหมายคงเดิม ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของคำยืมที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับระบบของภาษาที่ยืมมา เพื่อให้สามารถออกเสียงได้สะดวก และเพื่อประโยชน์ของการใช้ภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาด้านภาษาของผู้ที่นำคำศัพท์ต่างๆ มาสื่อสารกับภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีตามหลักของนักภาษาศาสตร์พบว่า มี 3 ด้านด้วยกัน คือ การเปลี่ยนแปลงภายใน การเปลี่ยนแปลงภายนอก และการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร มีข้อสังเกตว่าแต่ละทฤษฎีมีความแตกต่างกันที่ความหมายและกระบวนการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงภายในเป็นไปตามธรรมชาติและอิทธิพลของภาษาโดยไม่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นเข้ามาปะปน ขณะที่การเปลี่ยนแปลงภายนอกได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นที่มีความสัมพันธ์สืบทอดวัฒนธรรมกันมาแต่สมัยโบราณ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษรเกี่ยวกับการคิดสัญลักษณ์แทนเสียงพูดขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “สัทอักษร” นั่นเอง

2. ผลจากการศึกษาคำยืมที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า เป็นคำที่ใช้ในวิชาการแขนงต่างๆ ตลอดจนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ไม่ใช่เฉพาะแต่ในทางศาสนาเท่านั้น โดยนำมาใช้ด้านศิลปะและดนตรี เช่น มโหรีสังคีต ดุริยางค์ทางการละคร ใช้ในด้านดาราศาสตร์ เช่น สุริยคติ จันทรคติ อังคาร พุธ มีนาคม ธนู มังกร ฯลฯ เกี่ยวกับการแต่งกาย เช่น เครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ อาทิมงกุฎ ชฎา สังวาล อินทรธนู มาลา ฯลฯ เกี่ยวกับ

สิ่งก่อสร้าง เช่น อาสนศาลา ปราสาท บุชบก สถูป เจดีย์ เคหะ เป็นต้น

3. ผลจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า มีการนำคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายแคบเข้ามาใช้ในภาษาไทยมากที่สุด เพราะมีการคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี เช่น คำว่า กम्म นำมาใช้เป็น กรรม กปฏ นำมาใช้เป็น กบฏ เป็นต้น ส่วนคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายกว้างออก นิยมนำมาใช้ในภาษาไทยเป็นมากเหมือนกัน เพราะเป็นคำที่มีความหมายจำกัดให้หมายได้ทั่วไป และเพิ่มความหมายขึ้นนอกเหนือจากความหมายเดิม เช่นคำว่า กณฺฐ นำมาใช้เป็น กัณท์ ในภาษาไทย เป็นต้น และคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายย่ำที่ นิยมนำมาใช้ในภาษาไทยทั่วไป เพราะความหมายของคำจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายใหม่ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี เช่นคำว่า อธิปาย นำมาใช้ในภาษาไทยเป็น อธิบาย เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะผลวิจัยไปใช้ประโยชน์
ในบรรดาภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาษาไทย เห็นจะไม่มีภาษาใดเกินภาษาบาลี ทั้งนี้เพราะยืมคำมาใช้มากมาย ไม่ใช่แต่คำที่ใช้ในศาสนาแต่เป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำที่ใช้ในวิชาการต่างๆ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ก็เป็นคำภาษาบาลีเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เราก็อย่าลืมว่า บางคำเรานำมาดัดแปลงเสียงบ้าง บางคำเราก็ยืมคำของเขามาดัดแปลงใหม่ให้ได้ความหมายที่เรา

ต้องการ อย่งไรก็ดี แม้ว่าภาษาบาลีจะไม่ใช่คำไทยแท้เป็นภาษาของเรา แต่เราก็ไม่ควรมองข้ามหรือไม่เห็นคุณค่า เพราะภาษาบาลี เปรียบเสมือนขุมทรัพย์แห่งถ้อยคำ ที่ให้เราเลือกตัดถ่วงถ้อยคำมาใช้ตามต้องการไม่ว่าจำเป็นคำสูงใช้ในราชาศัพท์ในศาสนา ในวิทยาการแขนงต่างๆ ตลอดมาจนถึงคำธรรมดาสามัญที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไป ก็ล้วนใช้คำภาษาบาลีเป็นอันมาก จนดูเหมือนว่าถ้าเราไม่ได้ยืมคำบาลีมาใช้ เราอาจจะพูดไม่ได้อย่างที่เรารต้องการจะพูด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลี ควบคู่กับทักษะอื่นๆ เช่น คติวิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการอ่านภาษา ฯลฯ

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่จัดการเรียนรู้ภาษาบาลีที่ใช้ในภาษาไทยในสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2.3 ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยในด้านบริบทหรือความหมายต่างๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

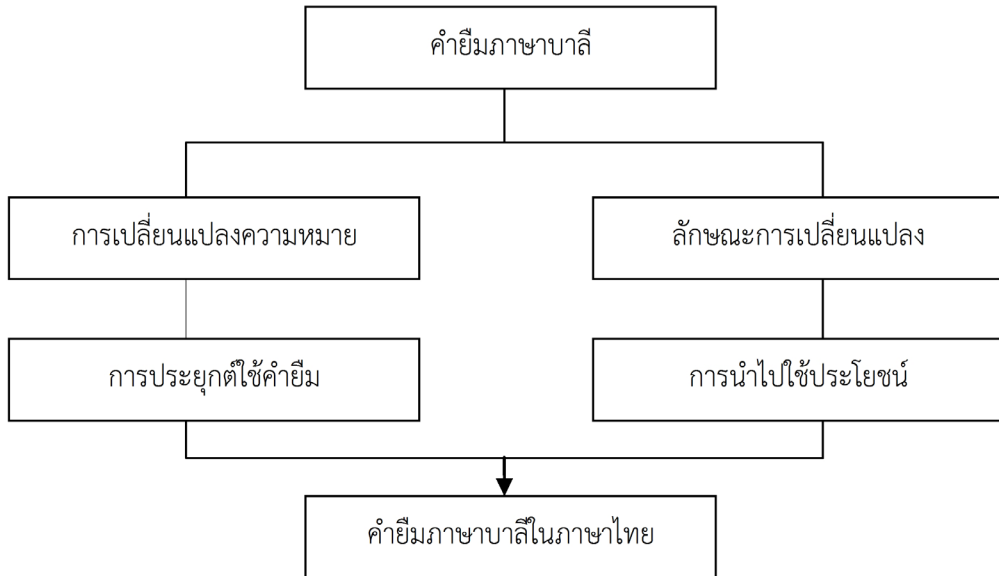
องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านวิชาภาษาศาสตร์ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่นำมาใช้ในภาษาไทย

2. ในด้านการใช้ภาษา ช่วยให้อาจารย์
นิสิต นักศึกษา ได้รูปแบบการเรียนรู้คำศัพท์
คำภาษาบาลีใหม่ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ในด้านวิชาการ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้
ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ นักศึกษาและผู้ที่สนใจ
ได้ศึกษาหาความรู้และใช้เป็นแหล่งอ้างอิง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

นราธิปพงศ์ประพันธ์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2514). *วิทยาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

บรรจบ พันธเมธา. (2518). *บาลี สันสกฤตในภาษาไทย (Th 323)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปรีชา ทิชนิพนธ์. (2534). *บาลี-สันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). (2552). *พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

มานิต มานิตเจริญ. (2543). *พจนานุกรมไทยฉบับของราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: บำรุงศาสตร์.

- วิกิพีเดีย. (2562). *หมวดหมู่: ภาษาไทย: รากศัพท์จากภาษาบาลี*. วันที่สืบค้น 10 สิงหาคม 2562, จาก <https://th.wiktionary.org/wiki/%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B9%88:%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2:%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%97%E0%B9%8C%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5%E0%B8%B5>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2517). *บาลี-สันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). *ภาษาบาลี-สันสกฤตในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.